

NAŠEM DRAGOM PROFESORU MILOŠU JEVTIĆU, ZA SREĆAN ROĐENDAN I JOS PUNO SREĆNIH I USPEŠNIH GODINA

Život nas povremeno ozbiljno suoči sa pitanjem kako izbeći da se, pripremajući poklon za nekoga, nehotice bira nešto za sebe. Na tragu takvog suočavanja nalazi se i pisanje uvoda za rođendanski poklon koji smo pripremili za svog profesora Miloša Jevtića, koje se u dobroj meri pretvara u pisanje o nama samima. To gde smo mi danas, ali i šta smo suštinski – kakvi smo arheolozi, prijatelji, roditelji – uslovljeno je blizinom ovog izuzetnog čoveka.

Miloš Jevtić rođen je u Beliću kod Valjeva 13. marta 1950. godine, u porodici sa decom koja su danas raspršena po čitavom svetu, od rodnog Valjeva, sve do Novog Zelanda. Pa ipak, period u kom je učio da spoznaje svet i njegove izazove vezan je za ravni Srem, za selo Vojku, gimnaziju u Staroj Pazovi. Studije arheologije na Filozofskom fakultetu u Beogradu, na kom je i magistrirao i doktorirao kod profesora Dragoslava Srejovića na temi kulture Basarabi na teritoriji Srbije, odvele su ga još dalje. Ali slučaj komedijant, kako to lepo kaže Jevtićev imenjak, Crnjanski, učinio je da njegov prvi rad, publikovan 1975. godine u *Starinaru* bude posvećen jednom i danas pažnje vrednom nalazu upravo

Slika 1. Vinča 1982.

Slika 2. Arheološka zbirka Filozofskog fakulteta u Beogradu 80-tih godina XX veka.

Slika 3. Židovar 2002.

Slika 4. Kalakača 2003.

Slika 5. Arheološka zbirka Filozofskog fakulteta u Beogradu 80-tih godina XX veka.

sa teritorije Srema – kalupu za livenje iz Karlovčića.

Supruga Gordana i kćerka Natalija stalna su mu životna podrška, ali i dragocena smernica da život treba da ima mnogo paralelnih tokova, važnih i ne uvek lakih za uspešno izvođenje. Uz profesionalni, tu su i prijateljski, porodični i život u okvirima drugih zabavnih aktivnosti, koji tek zajedno čine kompletnu ličnost. Za profesora Jevtića vezujemo i devizu „U zdravom telu zdrav duh“, imajući na umu njegovu posvećenost rekreativnom plivanju, i beskrajno zabavno igranje stonog tenisa, „pingi-pongi-ja“, kako smo ga zvali u nekim prošlim danima.

Istraživačke aktivnosti Miloša Jevtića mogu se vezati za nekoliko značajnih istraživačkih projekata, kao što su istraživanje Đerdapa, Pešteri, Vinče, Židovara, Kalakače, Miroča, pa sve do najsvežijeg zanimanja za eneolit Pocerine.

Nemerljiv je njegov doprinos poznavanju mlađe praistorije jugoistočne Evrope, jer su tematski njegova istraživanja pokrivala jako širok spektar aktivnosti ljudi u prošlosti, od svakodnevnog života, do mesta poslednjeg počinka i kulturnih radnji.

Ogroman raspon interesovanja profesora Jevtića odražavao se u kursovima koje je držao na Odeljenju za arheologiju

Filozofskog fakulteta u Beogradu, od lokalne mlađe praistorije, preko bronzanog doba egejskog sveta, fenomena gradnje megalita u praistoriji Evrope, do sasvim specijalističke priče o Skordiscima, ali uvek u širem sagledavanju Kelta kroz arheologiju, istorijske izvore, lingvistik, etnografiju. Generacije studenata kojima je predavao doživljavaju ga kao čoveka neverovatne imaginacije, stalne „oluje u mozgu“, ali sačuvane dečije radoznalosti. Pa ipak, na prvom mestu ga pamte kao dobrog profesora, spremnog da svakom izađe u susret i pruži pomoć.

Takvim ga doživljavaju i kolege i prijatelji, kao čoveka dobre duše, mirotvorca u konfliktnim situacijama, kao dragocen faktor kohezije u timskom radu. Zajednički angažman, kao i individualna posvećenost, rezultirali su impresivnom bibliografijom. Radove profesora Jevtića odlikuje živahan, lepršav i lako prepoznatljiv stil pisanja, koji ga odaje čak i kada je pisac terenskih dnevnika, dokumentacije koju po pravilu doživljavamo kao suvoparnu i bezličnu.

Profesor Jevtić jedan je od poslednjih arheologa-polihistora u srpskoj nauci. Polja njegovih interesovanja i istraživačke teme uključuju širok hronološki okvir, od perioda mlađeg kamenog doba sve do dolaska Rimljana na ove prostore.

Sa periodom mlađeg neolita susreo se veoma rano, već kao mladi istraživač, asistent Odeljenja za arheologiju. Bio je jedan od rukovodilaca terenskih istraživanja u velikom timu stručnjaka koji je učestvovao u arheološkim iskopavanjima na Vinči tokom osamdesetih godina XX veka.

Znatno kasnije, profesor je rukovodio takođe velikim timom arheologa na istraživanju još jednog neolitskog naselja u Pavlovcu kod Vranja 2011. Iako u njegovoj bibliografiji nema objavljenih radova koji obrađuju neolitske teme, njegov uticaj na savremene tokove u istraživanju ovog perioda vidimo i u činjenici da je bio mentor na

Slika 6. Vršac 1996.

Slika 7. Desić – Šančine 2017.

Slika 8. Desić – Šančine 2017.

magistarskim i doktorskim studijama nekolicini istraživača koji se uspešno bave upravo mlađim kamenim dobom. Eneolitski period po obimu objavljenih radova, takođe ne predstavlja značajniji segment profesorovih istraživanja. Njegov rad o maloj bodrogkeresturskoj nekropoli sa Vinče iz sveske XXXVII *Starinara*, kolokvijalno rečeno, gotovo da je stavio tačku na dugo lutanje u hronološkom pozicioniranju kultura Bodrogkerestur i Baden u jugoslovenskom Podunavlju.

Profesor se ponovo vratio istraživanju eneolitskog perioda poslednjih nekoliko godina radeći na arheološkim iskopavanjima eneolitskog naselja Desić u zapadnoj Srbiji. Igrom slučaja, tako su neolitski i eneolitski period, kao dve najbočnije istraživačke grane u profesorovom radu zapravo omeđile njegov istraživački vek.

Različiti fenomeni bronzanog i gvozdеног doba Centralnog Balkana predstavljaju osnovno istraživačko polje profesora Jevtića. Nisu samo naši prostori u periodu mlade praistorije bili predmet njegovog interesovanja. Širina profesorove ekspertize ovih perioda možda se i ponajbolje vidi u gotovo sto leksikografskih jedinica o bronzanom i gvozdеном doбу Egeje u *Arheološkom leksikonu* iz 1997. U više od sto naučnih i stručnih radova najčešće je istraživao pitanja relativne hronologije, razvoja materijalne kulture, trgovine i kontakata, ekonomije, kulta i religije zajednica Centralnog Balkana. Ogroman je doprinos njegovog istraživanja poznavanju dešavanja i prilika na ovoj teritoriji od 3. milenijuma stare ere do početka nove, toliko veliki i važan da se ne može zamisliti gotovo nijedan osvrt na

neko od pitanja o bronzanom i gvozdеном doбу Srbije bez konsultovanja nekog od njegovih radova.

U nepreglednom broju važnih dostignuća, izdvojićemo samo dva primera iz perioda gvozdеног doba, koji slikovito opisuju drugačije tokove i pravce istraživanja profesora Jevtića, a koji će uticati na promenu nekoliko paradigmi o životu

Slika 9. Trgu Mureš 2009.

ljudi na prostoru Srbije u poslednjem milenijumu stare ere. Na osnovu istraživanja gvozdenodopskog lokaliteta Kalakača kod Beške, profesor Jevtić prvi je autor koji je odbacio tezu o Kalakači kao uobičajenom naselju zajednica starijeg gvozdenog doba u Sremu. U nekoliko radova ubedljivo je pokazao da izostanak značajnijeg broja objekata stambene arhitekture nije posledica stanja istraženo-
sti već predstavlja realnost, te da veliki broj jama za skladištenje žita govori o tome da je Kalakača najverovatnije bila neka vrsta centralizovane lokacije na kojoj se čuvalo žito. Slično je, zahvaljujući vanrednim rezultatima koje je imao na istraživanjima sprovedenim nedavno na planini Miroč, promenio pogled na život poznohalštatskih zajednica u Srbiji. Nekoliko desetina kamenih konstrukcija u kojima je pronađeno malo predmeta i ljudskih kostiju, nije protumačeno kao ostaci nekropole, što je svakako bila najočiglednija linija zaključivanja. Profesor je, pokazaće se sasvim ispravno, hrabro istupio sa veoma smelom i nesvakidašnjom interpretacijom. On je u ovim *tumulastim* objektima video nastojanje da se na poseban način obeleži prostor planinskih šuma i gajeva, koji su zauzimali posebno mesto u životu ovih zajednica. To je jedna od prvih, ako ne i jedinih refleksija na neekonomsku ulogu i važnost prirode u životima gvozdenodopskih zajednica.

U kontekstu praistorijske arheologije u Srbiji, to su prvi lokaliteti koji su sagledani potpuno drugačije. Oni ne predstavljaju modifikacije fizičkog prostora koje kao cilj imaju stvaranje naseobinskog ili funerarnog pejzaža. Reč je o prostorima posebnih i drugačijih namena. Interpretacije Kalakače i Miroča kao ekonomskih i ritualnih prostora imaće brojne uticaje i na tumačenja brojnih socio-kulturnih aspekata ovog perioda.

To što je nešto od započetih stručnih i naučnih problema i radova ostavio nedovršeno do kraja sigurno je posledica velike posvećenosti drugim ljudima. Nama je uvek

Slika 10. Čačak 2015.

Slika 11. Desić – Šančine 2017.

Slika 12. Židovar 2014.

ma, gde bismo nailazili na srdačan doček.

Profesor Jevtić je bio i ostao naš profesor, ali i prijatelj i član naših porodica. Jedan je od prvih koji je čuo vesti o tome da su se Ksenija i Dimitrije rodili, a i mi smo vesti o Natalijinoj odbrani master rada i zaposlenju saznali među prvima. Naši su životi bili i ostali toliko isprepleteni da smo znali i to koliko Natalija ima labela, gde je Gordana na terenu, a znao je i on i to kad ko od nas sprema boraniju za ručak, a ko štrudlu za desert.

Profesoru je bilo i ostalo važno da zna da je sa nama sve u redu. Odrasli smo i stasali uz njega kao naučnici i stručnjaci, čiji projekti još uvek nisu ojačali, ali koji imaju veliku šansu da postanu snažni i jaki upravo zbog njega i onoga što je on za nas uradio.

Slika 13. Desić – Šančine 2016.

na raspolaganju za konkretno razrešenje nedoumica i problema, prijateljski savet, kao glas razuma i filantropije, vrednosti tako retkih u današnjem društvu. Nas, svoje saradnike, držao je i dalje drži čvrsto uz sebe, nesebično deleći i profesionalne veze.

Činjenica da smo učenici Miloša Jevtića uvek nam je bila dobra reklama, otvoren put ka nepoznatim naučnim krugovi-

Osmeħ profesora Jevtića, njegova vedrina i optimističan pogled na najteže profesionalne i životne situacije bili su svetionik i za brojne nedaće koje je život pred nama nosio. Prebrodili smo i nastavili dalje i zbog toga što je on bio uz nas. Neka o sledećem jubileju profesorovi projekti budu još snažniji!

Uz večnu zahvalnost na svemu što smo od Vas naučili,

*Marija Ljuština i Miloš Spasić,
Vaši Marijica i Milošić*